

ApTI

Asociația pentru Tehnologie și Internet

info@apti.ro

www.apti.ro

București, 9 aprilie 2012

Către: Ministerul Culturii și Patrimoniului Național

În atenția domnului ministru Kelemen Hunor

Ref: propunerea de Directivă privind modificarea Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public

Stimate domnule ministru,

Având în vedere propunerea de directivă de modificare a Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public, prin care se are în vedere includerea bibliotecilor, muzeelor și arhivelor în sfera de cuprindere a prevederilor legislative europene referitoare la reutilizarea și facilitarea reutilizării documentelor deținute de către instituțiile publice din statele membre ale Uniunii Europene, ApTI, în calitate de organizație a societății civile interesată de promovarea unui acces liber și facil la informațiile publice, **susține aplicarea prevederilor europene referitoare la facilitarea reutilizării informațiilor și în cazul instituțiilor culturale menționate anterior**, din următoarele considerente:

1. Un studiu¹ realizat în anul 2011 la solicitarea Comisiei Europene arăta că, la momentul respectiv, o parte dintre instituțiile culturale de la nivel european puneau deja în aplicare, într-o anumită măsură, principiul reutilizării informațiilor publice deținute, însă în modalități diferite (spre exemplu, punerea la dispoziție de fișiere electronice descărcabile, punerea la dispoziție de colecții de conținut digital accesibile online, etc). Faptul că unele instituții culturale nu aplică deloc principiul reutilizării informațiilor deținute, în timp ce altele îl implementează în modalități diferite este în defavoarea atât a cetățenilor, cât și a sectorului privat (industria creativă în mod special) și este generat, printre altele, de absența unui cadru unitar de reglementare la nivel european, Directiva 2003/98/CE neaplicându-se în momentul de față și instituțiilor culturale de tipul muzeelor, bibliotecilor și arhivelor. Aplicarea prevederilor Directivei și în cazul muzeelor, bibliotecilor și arhivelor ar asigura o mai mare claritate juridică în ceea ce privește modalitățile de facilitare a reutilizării materialului cultural și ar încuraja, astfel, această reutilizare și la nivel transfrontalier, în beneficiul întregii societăți.

2. Propunerea de directivă prevede ca instituțiile publice vizate să pună la dispoziție informații în formate prelucrabile automat și să le prezinte împreună cu metadatele relevante. Totodată, se menționează că, în cazul în care instituțiile impun condiții pentru reutilizarea acestor informații, cum ar fi indicarea sursei, eventual prin intermediul unei licențe, aceste condiții să fie minime, astfel încât să nu limiteze în mod inutil posibilitățile de reutilizare și să

¹ http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/report/cc462d011_1_1final_report.pdf

restricționeze concurența. Aplicarea acestor obligații într-o manieră unitară, la nivel european, și în cazul muzeelor, bibliotecilor și arhivelor ar contribui la exploatarea potențialului cultural oferit de către materialele deținute de către aceste instituții, ar facilita dezvoltarea de noi materiale culturale și ar încuraja inovația în domeniul cultural.

3. În Recomandarea 2011/711/UE privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digitală², Comisia Europeană încurajează statele membre să promoveze digitizarea materialului cultural (cărți, reviste, obiecte de muzeu, documente de arhivă, materiale audio și audiovizuale) și să stimuleze utilizări inovatoare ale acestuia. Odată digitizate, aceste materiale vor fi mult mai ușor disponibile spre accesare tuturor celor interesați, contribuind astfel la promovarea accesului la cultură. Această digitizare a materialelor culturale nu își atinge însă potențialul maxim dacă nu sunt avute în vedere și măsuri referitoare la formatul și licențele în/sub care materialele respective, digitizate, sunt puse la dispoziția publicului. În acest context, aplicarea prevederilor legislative referitoare la facilitarea reutilizării informațiilor (prin punerea lor la dispoziție în formate prelucrabile automat și sub licențe care nu impun restricții inutile) și în cazul muzeelor, bibliotecilor și arhivelor ar contribui semnificativ la realizarea obiectivelor Recomandării și la promovarea și încurajarea dezvoltării de produse și servicii informaționale cu specific cultural cu valoare adăugată.

4. Faptul că prevederile privind reutilizarea materialelor culturale ar urma să se aplice doar în cazul în care instituțiile culturale care le pun la dispoziție dețin drepturi de proprietate intelectuală asupra lor elimină orice potențiale îngrijorări referitoare la posibila reutilizarea, fără drept, a materialelor protejate de drept de autor.

5. Digitizarea materialelor culturale și punerea lor la dispoziție în maniere care să permită reutilizarea lor facilă contribuie, împreună, la o mai bună asigurare a dreptului la informație și accesului la cultură pentru cetățenii europeni, permițându-le acestora nu doar să acceseze mult mai ușor materialele culturale, dar și să le folosească în vederea unei mai bune promovări a patrimoniilor culturale naționale, prin modalități care presupun reutilizarea materialelor existente.

6. Posibilitatea reutilizării materialelor culturale inclusiv în scopuri comerciale poate avea efecte benefice și din punct de vedere economic, sectorul privat fiind astfel încurajat să întreprindă activități inovatoare care să presupună punerea la dispoziția publicului de produse și servicii culturale noi, inovatoare și care au potențialul de a aduce profit.

Referitor la celelalte prevederi ale propunerii de directivă, dorim să vă aducem la cunoștință o serie de alte observații și propuneri concrete de amendare a acestora:

1. Alin.(2) al art.8 din Directiva 2003/98/CE prevede că “statele membre încurajează toate organismele din sectorul public să folosească licențe standard”. În noua propunere de directivă se arată, la considerentul (13), că statele membre ale Uniunii Europene trebuie să încurajeze utilizarea licențelor guvernamentale deschise pentru reutilizarea datelor, licențe care “oferă mai multe drepturi de reutilizare fără limitări tehnologice, financiare sau geografice și care se bazează pe formatele de date deschise”. În acest context, considerăm că ar fi oportună introducerea unei prevederi referitoare la **utilizarea unei licențe deschise unice la nivel european**, care să fie aplicată de către toate instituțiile publice care aleg să pună la dispoziție date printr-o licență deschisă. Considerăm că o astfel de licență unică ar asigura mai multă claritate juridică și mai multă predictibilitate pentru cetățenii și reprezentanții sectorului privat interesați de oportunitățile de reutilizare a informațiilor publice, contribuind la eliminarea

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:RO:PDF>

barierelor transfrontaliere și la conturarea unei “piețe unice” a datelor publice reutilizabile. Menționăm că astfel de licențe deschise unice există și sunt folosite în momentul de față la nivel european, de către o serie de furnizori de date și conținut, unele dintre acestea fiind promovate de către Open Knowledge Foundation și Creative Commons.

În acest sens, propunem modificarea alin.(2) al art.8 din Directiva 2003/98/CE după cum urmează:

“(2) În statele membre în care se folosesc licențe, statele membre garantează că licențele standard pentru reutilizarea documentelor din sectorul public, care pot fi adaptate pentru a veni în întâmpinarea unor cereri speciale de licențe, sunt disponibile în format digital și pot fi prelucrate electronic. Statele membre încurajează toate organismele din sectorul public să folosească **licența deschisă unică europeană, așa cum aceasta va fi stabilită de către Comisia Europeană în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei Directive.**”

2. Propunerea de directivă prevede că, în cazul în care instituțiile publice percep taxe pentru reutilizarea documentelor, suma totală percepută trebuie să se limiteze la costurile marginale suportate în legătură cu reproducerea și diseminarea. În plus, se prevede și posibilitatea ca instituțiile publice să perceapă taxe superioare costurilor marginale. Considerăm însă că **impunerea unor astfel de taxe superioare ar fi justificată doar în cazul în care reutilizarea datelor s-ar realiza în scopuri comerciale.** În consecință, propunem modificarea alin.(2) și (3) ale art.6 după cum urmează:

„2. În cazuri excepționale, în special dacă organismele din sectorul public acoperă o parte semnificativă a costurilor operaționale referitoare la îndeplinirea îndatoririlor lor publice din fondurile generate de exploatarea drepturilor lor de proprietate intelectuală, organismelor din sectorul public li se poate acorda permisiunea să perceapă, pentru reutilizarea documentelor **în scopuri comerciale**, taxe superioare costurilor marginale, conform unor criterii obiective, transparente și verificabile, cu condiția ca acest lucru să fie în interesul public și sub rezerva aprobării din partea autorității independente menționate la articolul 4 alineatul (4), și fără a aduce atingere alineatelor (3) și (4) din prezentul articol.”

„3. Fără a aduce atingere alineatelor (1) și (2), bibliotecile (inclusiv bibliotecile universitare), muzeele și arhivele pot percepe taxe superioare costurilor marginale în legătură cu reutilizarea **în scopuri comerciale** a documentelor pe care le dețin.”

3. Așa cum am menționat mai sus, propunerea de directivă prevede că reglementările referitoare la reutilizarea în scopuri comerciale și necomerciale a documentelor deținute de către biblioteci, muzee și arhive se aplică doar cu privire la documentele pentru care respectivele instituții dețin drepturi de proprietate intelectuală. **Considerăm însă că această prevedere ar trebui extinsă pentru a include și documentele care se află în domeniul public** (și care nu mai sunt, așadar, obiectul unor drepturi de proprietate intelectuală), acestea reprezentând cea mai largă categorie de opere deținute de către instituțiile culturale. Astfel, propunem completarea noului art.3 cu un nou alineat, alin.(2), cu următorul cuprins:

“ **(3) În cazul documentelor care se află în domeniul public și care sunt deținute de către biblioteci, muzee și arhive, statele membre se asigură că aceste documente sunt reutilizabile în scopuri comerciale și necomerciale în conformitate cu condițiile stabilite în capitolele III și IV.**”

4. Noua propunere de directivă face referire la punerea la dispoziție a documentelor în formate prelucrabile automat. În documentul explicativ care însoțește propunerea de directivă se folosește însă termenul de “**date deschise**”, menționându-se, printre altele, faptul că acestea “îi autonomizează pe cetățenii, intensificând, prin urmare, democrația participativă și promovând o guvernare transparentă, responsabilă și mai eficientă”³. În acest context, și având

³ http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/directive_proposal/2012/ro.pdf, p.4

În vedere faptul că la nivelul Comisiei Europene termenul de “date deschise” este folosit din ce în ce mai des cu privire la reutilizarea informațiilor publice⁴, **considerăm că ar fi de preferat ca și în textul propunerii legislative să se folosească și să se definească**⁵ acest termen. O posibilă soluție ar consta în înlocuirea sintagmei “formate prelucrabile automat” cu “date deschise”, în cuprinsul alin.(1) al art.5, astfel:

“(1) Organismele din sectorul public își pun documentele la dispoziție în orice format sau limbă preexistente, **sub formă de date publice deschise, și împreună cu metadatele lor**, ori de câte ori este posibil și oportun. Acest lucru nu implică obligația sectorului public de a crea sau adapta documente pentru a răspunde cererii, nici de a furniza extrase din documente în cazurile în care acest lucru ar necesita un efort disproporționat care depășește o operație simplă.”

5. În final, dorim să atragem atenția asupra **caracterului vag al definiției propuse pentru sintagma „prelucrabile automat”** și să sugerăm Ministerului Culturii și Patrimoniului Național să colaboreze cu Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale în vederea identificării și propunerii unei definiții mai clare pentru această sintagmă, dată fiind importanța ei pentru implementarea noii directive, în momentul intrării în vigoare a acesteia.

Cu stimă,

Bogdan Manolea
Director executiv
Asociația pentru Tehnologie și Internet

⁴ A se vedea, spre exemplu, discursul Comisarului european pentru Agendă Digitală, Neelie Kroes, 5 martie 2012: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/149&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁵ A se vedea în acest sens definiția “datelor publice deschise” din Strategia Națională Anticorupție pe perioada 2012-2015: <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=T3mlRnW1IsY%3d&tabid=2102> (p.20)